

שמואל ב, יג:לד — יד:כט

De vlucht van Avsjalom en zijn terugkeer aan het hof,
de vrouw uit Tekoa

De Tenach-tekst stelt de lezer voor enkele problemen, en, aangezien de door ons geciteerde commentatoren in enige van die gevallen elkaar uitsluitende overwegingen te berde geven, lijkt het verstandig nader naar de tekst in שמואל te kijken, zie p.5v.

Afgezien van de Tenach-tekst geven we:

a) נביאים, targoem Jonathan ben Oezziël, de Babylonische targoem op de נביאים. Deze tekst wordt, in zijn oorspronkelijke vorm, wel gedateerd in de tweede eeuw g.t.

b) רש"י, רבי שלמה יצחקי, een Franse rabbijn, in Troyes, in de landstreek Champagne. Hij leefde van 22-2-1040 tot 13-7-1105. Rasji schreef commentaren op (vrijwel) alle bijbelboeken, al zijn de commentaren op Ijov (vanaf 40:25), Ezra, Nechemja en Divrei HaJamim die aan hem worden toegeschreven niet van zijn hand. De verschillen in stijl en methode zijn daarvoor te groot. Daarnaast schreef hij, zijn belangrijkste werk, een commentaar op de Talmoed Bavli. Het grootste deel hiervan is bewaard, al zijn de commentaren op Ta'anit, Nedarim, Nazir, en Horayot in traditionele uitgaven niet van hem, evenmin als Mo'ed Katan. Het commentaar op dit laatste tractaat is echter wel bewaard en gepubliceerd. Zijn commentaar op Bava Batra was bij zijn overlijden onvoltooid, het is echter door zijn kleinzoon en leerling Samuel b. Meir (Rashbam) gecompleteerd, en hetzelfde geldt voor Makkot gecompleteerd door zijn leerling Judah b. Nathan.

c) רד"ק, acroniem voor רבי דוד קמחי, rabbi David Kimhī (1160?-1235?), grammaticus en bijbelcommentator uit Narbonne, Provence. Belangrijk is zijn ספר המכלול (Mikhlol), bestaande uit een grammatica (חלק הדקדוק), of ook als מכלול in engere zin bekend staande) en een woordenboek (חלק הענין), zelfstandig bekend als (ספר השורשים). Hij begon zijn commentaren met דברי תהלים, daarna volgden בראשית, alle נביאים, en tenslotte תהלים.

d) מצודת דוד, een commentaar van de hand van דוד אלטשולר David Altshuler (1687 – 1769). Hij woonde in Jaworow, Galicia. Ter bedordering van Tenach-studie schreef hij een eenvoudig commentaar op profeten en geschriften. Zijn zoon, הלל אלטשולר Jechiel Hillel Altshuler (18de eeuw), maakte het werk van zijn vader voor een deel gereed voor publicatie. In 1780-82 liet hij in Livorno het, dan volledige, commentaar op profeten en geschriften verschijnen. Sinds de bewerking door zoon Jechiel bestaat het commentaar uit twee delen, het eerste deel, מצודת ציון, becommentarieert losse woorden, het tweede deel, מצודת דוד, de betekenis van samenhangende tekstgedeelten.

f) מלבי"ם, מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל וייזר, Meir Leibush ben Yehiel Michel Weiser (7-3-1809 – 18-9-1879) was rabbijn, grammaticus en bijbelcommentator. מלבי"ם werd geboren in Volochysk, Volhynia. Zijn vader leerde hem Hebreeuws en Talmud, en na het overlijden van zijn vader studeerde hij verder bij zijn stiefvader rabbi Leib of Volochisk. Op zijn 13e ging hij voor verdere studie naar Warschau. Vanaf 1838 functioneerde hij op verschillende plaatsen als rabbijn, waarbij hij als zeer orthodox denkend man vaak in conflict kwam met modernere gemeentelieden. Zijn belangrijkste werken op het punt van commentaar op Tenach en midrasj halacha zijn: התורה והמצוה - פירוש על התורה, המכילתא, הספרא והספרי (עד אמצע פרשת כי תצא (כב, כא), ומשם; ואילך הוא פירוש יוסף הלוי יעבץ, een analytisch commentaar op Tora (Warschau, 1874-80), met daarin opgenomen de taalkundige inleiding אילת השחר, speciaal over synoniemen in het

Hebreeuws van Tenach; פירוש על הנ"ך - מקראי קודש, commentaar op de Profeten en Geschriften (ib. 1874).

שמואל ב, יג:לד — יד:כט

De tekst in Tenach stelt ons voor een enkel probleem. Het belangrijkste is de vraag naar het waarom. Waarom is het nodig dat Joav een list verzint om David zo ver te krijgen dat hij Avsjalom terug laat komen naar Jeroesjalajim als hij zo naar hem verlangt? Waarom is het Joav die hier het heft in handen neemt?

Door velen is de vergelijking gemaakt met het optreden van de profeet Natan in zake de moord op Oeria. Ook daar wordt David ertoe gebracht een uitspraak te doen over een, naar achteraf blijkt een verzonnen, casus waardoor hij zichzelf veroordeelt. Meest echter wijst men niet op een belangrijk verschil, althans wanneer we de gebruikelijke vertalingen accepteren, namelijk dat in het eerste geval David overtuigd raakt van zijn schuld, tegen zijn zin, terwijl in het tweede geval David ertoe gebracht wordt iets te doen wat hij toch al wilde. Het tweede verschil is dat Natan, als profeet aanzegger van vaak onprettig nieuws, gezien zijn functie de aangewezen figuur lijkt om David te beschuldigen, terwijl het niet duidelijk is wat het belang van Joav is bij de terugkeer van Avsjalom. Gezien de tweejarige afzondering van Avsjalom na zijn terugkeer, en de weigering van Joav voor hem op te treden bij David, was Joav geen bewonderaar van Avsjalom. En het is Joav die, tegen het bevel van David in, tenslotte Avsjalom doodt.

Het lijkt dus a priori waarschijnlijk dat David's gedachten en activiteiten tegen Avsjalom gericht zijn en dat Joav daar op de een of andere wijze bij betrokken is.

Avsjalom vluchtte, en de jongeman die op de uitkijk stond keek goed en zag: kijk er kwam veel volk aan van de weg achter hem, aan de kant van het gebergte.

פרק יג לד וַיְבָרַח אַבְשָׁלוֹם וַיֵּשֶׂא הַנַּעַר
הַצֶּפֶה אֶת־עֵינָיו [עֵינָיו] וַיֵּרָא וְהִנֵּה עַם־רָב
הֹלְכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו מֵעַד הָהָר:

Let op het driemaal herhalen van de mededeling dat Avsjalom vluchtte; in dit vers in de verhalende vorm, en in de verzen 37 en 38 in een omstandigheidszin die het feit van Avsjaloms vlucht naast een ander feit stelt, dat daarmee op één of andere wijze gerelateerd is.

Jonadav zei tot de koning: Kijk, daar komen de zonen van de koning, zoals uw knecht het had gezegd, zo is het ook.

לה וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בָנֵי־הַמֶּלֶךְ
בָּאוּ כְדָבָר עַבְדְּךָ כִּן הָיָה:

Zodra hij klaar was met spreken, kijk daar kwamen de zonen van de koning, en ze begonnen te huilen, terwijl ook de koning en al zijn dienaren in een vreselijk gehuil losbarstten.

לו וַיְהִי | כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר וְהִנֵּה בָנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ
וַיֵּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכוּ וְגַם־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַבְדָּיו בָּכוּ
בְּכִי גָדוֹל מְאֹד:

Toen Avsjalom vluchtte, en naar Talmaj de zoon van Ammihoed, de koning van Gesjoer, ging, bedreef hij [David] rouw over zijn zoon dag in dag uit.

לז וַאֲבִשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל־תַּלְמִי בֶן־עַמִּיחוֹר
[עַמִּיחוֹר] מֶלֶךְ גֶּשׁוֹר וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ
כָּל־הַיָּמִים:

In dit vers wordt de, nader omschreven, vlucht van Avsjalom tegenover de rouw van David geplaatst. Na een omstandigheidszin begint de hoofdzin vaak met een verhalende vorm, een imperfectum consecutivum, echter wanneer de omstandigheidszin een werkwoord bevat dat het verleden aanduidt dan kan een verhalende vorm ook de voortzetting van de omstandigheid zijn. Dit laatste lijkt hier het geval: *Voor het volgende moet men weten dat Avsjalom vluchtte, en naar Talmaj de zoon van Ammihoed, de koning van Gesjoer, ging en dat hij [David] dag in dag uit rouw bedreef over zijn zoon.*

Maar Avsjalom vluchtte, en hij ging naar Gesjoer, en hij was daar drie jaren.

לח וַאֲבִשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גֶּשׁוֹר וַיְהִי־שָׁם שְׁלֹשׁ
שָׁנִים:

Hier staat de vlucht van Avsjalom tegenover de lange duur van Davids rouw over de duur van de afwezigheid van Avsjalom. Aangezien het vorige vers Avsjalom tegenover David plaatst mogen we

aannemen dat dat hier ook het geval is, ondanks de gekozen bewoordingen: *En ook moet men weten dat Avsjalom vluchtte en naar Gesjoer ging en daar wel drie jaar bleef [en dat David gedurende die periode ouw bleef bedrijven].*

Toen verlangde [de ziel van] koning David naar Avsjalom uit te gaan; want hij had zich getroost over Amnon, dat hij dood was. **לט ותכל דוד המלך לצאת אל-אבשלום כִּי־נָתַם עַל־אֲמֹנּוֹן בְּיָמָיו:**

De traditionele opvatting is gebaseerd op de targoem, die een vorm van נָפַשׁ invoegt tussen het werkwoord וְתָכַל en het veronderstelde subject דָּוִד. Feitelijk is dit een net zo ruwe ingreep in de Tenach-tekst als een voorstel om וְתָכַל te veranderen in וְיָכַל. Uitgaande van de gedachte dat we de tekst moeten begrijpen in de overgeleverde vorm, en vaststellend dat de juist genoemde opvatting niet goed te rijmen valt met onze weergave van de voorgaande verzen, kunnen we weinig anders doen dan er voor kiezen, dat, in tegenstelling tot de gebruikelijke opvattingen, דָּוִד niet het onderwerp van het werkwoord kan zijn. Wat de vorm aangaat is וְתָכַל een narratief (imperf. consecutivum) 3e persoon enkelvoud vrouwelijk of 2e persoon enkelvoud mannelijk van de wortel כלה. Echter, door het soms in de war raken van wortels die eindigen op -ה, resp. op -א, is het ook mogelijk uit te gaan van een wortel כלא. Het werkwoord כלה betekent in de qal: voltooid zijn, vergaan, verlangen, vaststaan, en כלא betekent in de qal: beletten, verhinderen, weigeren. In de pi'el vallen beide werkwoorden haast samen, zowel in vorm als betekenis: voltooien, ten einde brengen, vernietigen, uitputten. Hier stellen we echter vast dat de functie van de pi'el in veel gevallen een causatieve is. Uitgaande van de betekenis 'verlangen' van כלה kan dus de pi'el mogelijk ook 'doen verlangen' betekenen. לָצֵאת, de infinitief van יצא betekent in eerste instantie 'uitgaan.' Op een aantal plaatsen in Tenach heeft het echter de gespecialiseerde betekenis 'uittrekken met een leger.' נָתַם kan zowel een nif'al als een pi'el zijn van het werkwoord נָחַם. Als betekenis vinden in verschillende woordenboeken voor de nif'al: 'berouw, verdriet, medelijden hebben, zich troosten;' en voor de pi'el: 'troosten.' Dit brengt ons tot een vertaling van dit vers: *Dit deed David, de koning, ernaar verlangen met het leger uit te trekken tegen Avsjalom, want hij had er nog steeds veel verdriet van dat Amnon dood was.*

En Joav, de zoon van Tseroeja, begreep dat het hart van de koning uitging naar Avsjalom. **פרק יד א וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן־צֶרְיָה כִּי־לֵב הַמֶּלֶךְ עַל־אֲבִשָׁלוֹם:**

In dit vers is het de vraag wat לב gevolgd door על betekent. Het voorzetsel על betekent in veel gevallen 'tegen' en dat past het beste in de context; vgl. ook Dan. 11:28 (de enige nominale zin in Tenach waar (ב)לב met על verbonden wordt): לבבו על ברית קדש, door SV vertaald als: *en zijn hart zal zijn tegen het heilig verbond.* Dit leidt tot de volgende vertaling: *En Joav, de zoon van Tseroeja, begreep dat het hart van de koning tegen Avsjalom gericht was.* Uit de opmerkingen gemaakt bij het vorige vers blijkt hoe Joav hierbij betrokken is. Als belangrijk man belast met de leiding over de strijdkrachten is hij de direkt aangewezen persoon om een eventuele aanval op Gesjoer in te zetten, en in het volgende zullen we zien dat daar speciaal zijn bezwaar lag.

En Joav zond een bode naar Tekoa, en hij haalde vandaar een wijze vrouw, en hij sprak tot haar: Gedraag je als een rouwende en trek rouwkleding aan, en zalf je niet met olie, gedraag je als een vrouw die al vele dagen rouw bedrijft over een overledene. **ב וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוּעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חַכְמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הֲתֵאבְלִי־נָא וְלִבְשֵׁי־נָא בְגָדֵי־אֵבֶל וְאַל־תִּסּוּכְלִי שִׁמּוֹן וְהָיִיתִי כְּאִשָּׁה זֹה יָמִים רַבִּים מִתְאֵבְלֹת עַל־מֵת:**

Dan moet je naar de koning gaan en tot hem spreken op de volgende manier, en Joav legde haar de woorden in de mond. **ג וּבָאתְ אֶל־הַמֶּלֶךְ וּדְבַרְתְּ אֵלָיו כַּדְּבַר הַזֶּה וַיִּשָׁם יוֹאָב אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיהָ:**

Vgl. voor de uitdrukking וַיִּשָׁם ... אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיהָ de volgende teksten שמות דס:ו: וַשְׁמַת אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיהֶם דְּבָרִים לְדָבָר וּבְפִיו, במדבר כב:לח: הַדְּבָר אֲשֶׁר יָשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי וְעִזְרָא ח:יז: וְאִשְׁמָה בְּפִיהֶם דְּבָרִים לְדָבָר וּבְפִיו, waar Mosje, God en Ezra resp. Aharon, Bil'am en een aantal Judese hoge ambtenaren opdracht geven bepaalde mededelingen te doen.

En de Tekoietische vrouw sprak tot de koning, en ze viel op haar gezicht ter aarde, en ze wierp zich languit neer, en ze zei: breng redding, o koning. **ד וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל עַל־אַפְּיָהּ אֶרְצָה וַתִּשְׁתַּחֲוֶה וַתֹּאמֶר הוֹשֵׁעָה**

En de koning zei tot haar: wat is er met je? En zij zei: Ach, ik ben een weduwvrouw, mijn man is overleden.

En uw slavin heeft twee zonen, en ze kregen ruzie in het veld, en er was niemand om bij hen tussenbeide te komen, en toen sloeg de een de ander, en hij doodde hem.

וַיִּכּוּ הָאָחִיד אֶת־הָאָחִיד is voor het Tenach-Hebreeuws niet onmogelijk, een lijdend voorwerp als suffix aan een werkwoord toegevoegd (**וַיִּכּוּ**), kan in het vervolg van de zin alsnog in uitgebreider vorm vermeld worden (**אֶת־הָאָחִיד**), vgl. bijv. **וַיַּעֲדוּ אֹנְשֵׁי הַבְּלִיעַל אֶת־נְבוֹתָת** (אֶת־הָאָחִיד), vgl. bijv. **מַלְכִים אָ כַּאֲ:ג: וַיַּעֲדוּ אֹנְשֵׁי הַבְּלִיעַל אֶת־נְבוֹתָת**, de mannen Belials getuigden tegen hem, tegen Naboth.

En zie, de hele familie is opgestaan tegen uw dienstmaagd, en ze hebben gezegd: Geef hem, die zijn broeder geslagen heeft, zodat wij hem kunnen doden voor de ziel van zijn broer, die hij doodgeslagen heeft, en zo ook de erfgenaam vernietigen; zo zullen zij mijn kool, die overgebleven is, uitblussen, door mijn man naam noch rest te laten op de aardbodem.

Toen zei de koning tot de vrouw: Ga naar je huis, want ik zal over jou bevel geven.

Toen zei de Tekoietische vrouw tot den koning: Op mij, Mijn heer koning, rust de ongerechtigheid en op het huis van mijn vader; maar de koning en zijn troon is onschuldig.

Meest legt men dit vers zo uit, dat men leest: ik draag de verantwoordelijkheid en de koning helemaal niet; echter, uit de context blijkt dat de vrouw David ertoe wil brengen om onder ede te verklaren wat hij zojuist vaag heeft aangegeven. Het is lastig parallelen te vinden, maar de opmerking van Avigajil (in **שמואל כה:כד**) is tenminste enigszins vergelijkbaar: **וּתְפַל עַל רַגְלָיו וְתֹאמַר בִּי אֲנִי אֲדַנִּי הָעוֹן וְתִדְבַר נָא אִמְתְּךָ** (in **שמואל כה:כד**) is tenminste enigszins vergelijkbaar: **וּתְפַל עַל רַגְלָיו וְתֹאמַר בִּי אֲנִי אֲדַנִּי הָעוֹן וְתִדְבַר נָא אִמְתְּךָ** (*ze viel neer aan zijn voeten en ze zei: mijn heer, op mij is de overtreding, laat toch uw slavin spreken tot uw oren, en luister toch naar de woorden van uw slavin*). Evenals in onze tekst is er hier geen sprake van een overtreding van de spreekster, maar wel een poging gehoor te krijgen bij een (veel) hoger geplaatst persoon. Terwijl we uit het verhaal weten dat Naval de schuldige was, spreekt Avigajil nogmaals over haar schuld in vers **כח:כח**: **כַּחַת נָא לְפֶשַׁע אִמְתְּךָ**; *vergeef toch aan uw slavin de overtreding*. Men heeft wel gedacht dat dit een erg beleefde manier is om te zeggen dat Davied, oftewel het hof, wel verantwoordelijk is wanneer de koning niet luistert, maar dat wordt tegengesproken door gevallen waar de schuld wel elders ligt, zoals in het geval van Nathan en David. In verschillende gevallen zien we dat schuldbekentenis en een poging tot verkrijgen van een positief oordeel door vergeving samengaan. In het geval van Avigajil en de vrouw uit Tekoa gaat het niet om hun persoonlijke schuld, maar om de schuld van resp. echtgenoot en zoon, maar de vormgeving komen we elders tegen. Het is niet onmogelijk dat de uitdrukking **בִּי אֲדַנִּי** (bij voorbeeld in **מד:יח**, **מג:כ**, **מז:יח**) dezelfde functie heeft: formele schuldbekentenis om een positieve reactie op te roepen.

En de koning zei: Degeen die jou aanspreekt, breng hem bij mij; dan zal hij zal je niet langer aantasten.

Toen zei zij: Laat toch de koning de Eeuwige, uw God, noemen zodat de bloedwreker niet het onheil niet vergrote, en dat zij mijn zoon niet vernietigen. Toen zei hij: Zo waar als de Eeuwige leeft, geen haar van je zoon zal op de aarde vallen!

Toen zei de vrouw: Laat toch uw slavin nog iets zeggen tot mijn heer, de koning. En hij zei: Spreek.

En de vrouw zei: En waarom bent u iets dergelijks wel van plan met het volk van God, namelijk omdat de koning dit gezegd

הַמֶּלֶךְ:

וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ וְתֹאמַר אַבְלָא אִשָּׁה־אַלְמָנָה אֲנִי וַיָּמַת אִישִׁי:

וּלְשִׁפְחָתְךָ שְׁנֵי בָנִים וַיִּנְצְוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה וְאִין מַצִּיל בֵּינֵיהֶם וַיָּכּוּ הָאָחִיד אֶת־הָאָחִיד וַיָּמַת אֹתוֹ:

ז וְהִנֵּה קָמָה כָּל־הַמִּשְׁפָּחָה עַל־שִׁפְחָתְךָ וַיֹּאמְרוּ תָנִי | אֶת־מַכָּה אָחִיו וְנִמְתָּהּ בְּנֶפֶשׁ אָחִיו אֲשֶׁר הָרַג וְנִשְׁמִידָה גַם אֶת־הַיּוֹשֵׁב וְכָבוּ אֶת־גְּחֹלְתֵי אֲשֶׁר נִשְׂאָרָה לְבִלְתִּי שׁוּם[שִׁים]־לְאִישִׁי שָׁם וְשָׂרִית עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:

ח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָאִשָּׁה לְכִי לְבֵיתְךָ וְאָנִי אֲצַוֶּה עָלֶיךָ:

ט וְתֹאמַר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ עָלַי אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ הָעוֹן וְעַל־בֵּית אָבִי וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ נָקִי:

י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַמְדַבֵּר אֵלַיךָ וְהִבֵּאתוּ אֵלַי וְלֹא־יִסְיִף עוֹד לְגַעַת בְּךָ:

יא וְתֹאמַר יִזְכַּר־נָא הַמֶּלֶךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִהַרְבֵּית [מִהַרְבֵּית] גֹּאֵל הַדָּם לְשָׁחַת וְלֹא יִשְׁמִדוּ אֶת־בְּנֵי וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה אִם־יִפְּלַ מִשְׁעֶרֶת בְּגֹד אֲרָצָה:

יב וְתֹאמַר הָאִשָּׁה תְּדַבֵּר־נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל־אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ דַּבֵּר וַיֹּאמֶר דַּבְּרִי:

יג וְתֹאמַר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חִשְׁבָתָה כְּזֹאת

heeft is hij als een schuldige, doordat de koning degene die hij verstoten heeft niet laat terugkeren.

על־עם אֱלֹהִים וּמַדְבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה
כְּאִשׁוֹם לְבַלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נַדְחָיו:

De Tekoietische vrouw laat het masker vallen, en niet alleen dat, maar ze beschrijft de mogelijke slachtoffers van Davids plannen als ‘het volk van God.’

Want wij zullen zeker sterven en zijn als water dat op de grond is uitgegoten en niet meer kan worden opgevangen; God zal de levensadem niet wegnemen, maar erop bedacht zijn dat een verstotene niet van Hem verstoten blijft.

יָד כִּי־מוֹת נָמוּת וּכְמַיִם הַנִּגְגָּרִים אֶרְצָה אֲשֶׁר
לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹהִים נְפֶשׁ וַחֲשָׁב
מִחֲשָׁבוֹת לְבַלְתִּי יָדַח מִמֶּנּוּ נִדְּחָ:

‘Wij zullen zeker sterven,’ hier slaat het meervoud ook duidelijk op het volk en niet alleen op de zogenaamd ongelukkige weduwe. Bij ‘water dat op de grond is uitgegoten’ moeten we waarschijnlijk denken aan een metafoor voor de op het slagveld achterblijvende omgekomen soldaten.

Wel, dat ik gekomen ben dit woord tot de koning, mijn heer, te spreken is omdat het volk mij vrees heeft aangejaagd; en daarom zei uw slavin: laat ik toch tot de koning spreken, misschien kan de koning iets doen in de zaak van zijn slavin.

טו וְעַתָּה אֲשֶׁר־בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲדַנֶּי
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יִרְאֵנִי הָעָם וְתֹאמַר
שִׁפְחָתְךָ אֲדַבְּרָה־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹלִי יַעֲשֶׂה
הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אַמְתּוֹ:

De koning zal vast luisteren om zijn slavin te redden uit de hand van de man die mij samen met mijn zoon wil vernietigen uit het erfdeel van God.

טז כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אַמְתּוֹ מִכַּף
הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת־בְּנֵי יְחִיד מִנְּחֻלַּת
אֱלֹהִים:

En uw slavin zei: Laat toch het woord van mijn heer, de koning, rust brengen; immers, mijn heer, de koning, is als een engel van God in het horen van goed en kwaad. De Eeuwige, uw God, zij met u.

יז וְתֹאמַר שִׁפְחָתְךָ יְהִי־נָא דְבַר־אֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ
לְמַנְחָה כִּי | בְּמִלְאָד הָאֱלֹהִים כִּן אֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ
לְשִׁמְעַת הַטּוֹב וְהָרַע וַיְהִי אֱלֹהִים יְהִי עִמָּךְ:

De naar verhouding lange toespraak van de Tekoietische vrouw leidt in vers 18-19 tot het bij David dagende begrip voor de situatie, namelijk dat Joav er achter zit. Dit wordt feitelijk door de spreekster duidelijk gemaakt in de verzen 13 en 14, waar de Tekoietische vrouw spreekt van ‘het volk van God,’ resp. ‘wij zullen zeker sterven.’ In de verzen 15-16 lijkt ze iets terug te nemen en weer over haar inleidende vergelijking te praten, maar de afsluitende woorden in vers 17 zijn feitelijk een oproep aan de koning om af te zien van een aanval op Gesjoer en zo het volk veel narigheid te besparen.

Toen antwoordde de koning, en hij zei tot de vrouw: Verberg de zaak die ik u zal vragen niet voor mij. En de vrouw zei: Mijn heer, de koning, hoeft maar te spreken.

יח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֶל־נָא
תְּכַחֲדִי מִמֶּנִּי דְבַר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׂאֵל אֹתְךָ
וְתֹאמַר הָאִשָּׁה יְדַבֵּר־נָא אֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ:

En de koning zei: Is de hand van Joav met jou in dit alles? En de vrouw antwoordde en zei: Zo waar als uw ziel leeft, mijn heer de koning, het is onmogelijk rechts of links af te wijken van alles wat mijn heer de koning zegt; uw knecht Joav is het inderdaad die mij geboden heeft; hij was het die al deze woorden uw slavin in de mond heeft gelegd,

יט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיֵד יוֹאָב אֹתְךָ בְּכָל־זֹאת
וְתַעַן הָאִשָּׁה וְתֹאמַר תִּי נַפְשִׁי אֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ
אִם־אֵשׁ | לְהַמִּין וְלֹהֲשִׁמִּיל מִכָּל אֲשֶׁר־דָּבַר
אֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ כִּי־עַבְדְּךָ יוֹאָב הוּא צִוֵּנִי וְהוּא
שֵׁם בְּפִי שִׁפְחָתְךָ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

om de uiterlijke vorm van de zaak te veranderen heeft uw knecht Joav dit gedaan, maar mijn heer is wijs, zoals een engel van God wijs is, door alles wat er op aarde is op te merken.

כ לְבַעְבוֹר סָבַב אֶת־פְּנֵי הַדָּבָר עָשָׂה עַבְדְּךָ
יוֹאָב אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְאֲדַנֶּי חָכָם בְּחַכְמַת
מִלְאָד הָאֱלֹהִים לְדַעַת אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בְּאָרֶץ:

Toen sprak de koning tot Joav: Kijk eens aan, ik heb dit gedaan, ga en laat de jongen, Avsjalom, terugkeren.

כא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב הִנֵּה־נָא עָשִׂיתִי
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלָךְ הָשִׁיב אֶת־הַנְּעָר
אֶת־אַבְשָׁלוֹם:

Toen viel Joav op zijn gezicht ter aarde, hij boog zich languit ter aarde en hij zegende de koning, en hij zei: Heden weet uw knecht dat ik genade heb gevonden in uw ogen, mijn heer de

כב וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל־פְּנֵי אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּבְרַךְ
אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ

koning, nu de koning gehandeld heeft naar wat uw knecht heeft gezegd.

Toen maakte Joav zich gereed om naar Gesjoer te gaan, en hij bracht Avsjalom naar Jeroesjalajim.

En de koning zei: hij moet naar zijn eigen huis terugkeren, en mijn gezicht krijgt hij niet te zien. Avsjalom ging dus naar zijn eigen huis en het gezicht van de koning kreeg hij niet te zien.

Het feit dat Avsjalom na zijn terugkeer in Jeroesjalajim niet wordt toegelaten in het koninklijk paleis laat zien dat de veronderstelde verlangens van David niet zo heel diep gingen.

Als Avsjalom was er geen schoner man in heel Jisrael, zeer prijzenswaardig; van top tot teen was er geen smet aan hem.

En als hij zijn hoofdhaar schoor, en dat gebeurde ieder jaar dat hij zich schoor omdat het te zwaar werd, dan schoor hij zich, dan woog het haar van zijn hoofd tweehonderd sikkel, naar het koninklijke gewicht.

Absalom kreeg drie zonen en een dochter, die Tamar heette; zij werd een vrouw schoon van uiterlijk.

Avsjalom woonde twee volle jaren in Jeroesjalajim, maar het gelaat van de koning zag hij niet.

Daarom zond Avsjalom Joav een boodschap, om hem naar de koning te sturen, maar hij wilde niet bij hem komen. En hij stuurde nog eens voor de tweede maal bericht, maar hij wilde niet komen.

Toen zei hij tegen zijn knechten: Kijk eens, het stuk land van Joav grenst aan het mijne, en hij heeft daar gerst op staan; ga daar heen en steek het aan met vuur, En de knechten van Avsjalom staken het stuk land in brand.

Toen werd Joav actief en hij kwam naar Avsjalom, naar diens huis, en hij zei hem; waarom hebben jouw kechten het stuk land dat van mij is in brand gestoken?

Toen zei Avsjalom tot Joav: Nou, kijk, ik heb je bericht gestuurd met de inhoud: kom hierheen, dan kan ik je naar de koning sturen met de boodschap: waarom ben ik uit Gesjoer gekomen, ik had daar beter kunnen blijven. Nu wil ik het gelaat van de koning zien, en als ik schuldig ben, moet hij me maar doden.'

Toen ging Joav naar de koning en meldde het hem, en deze ontbood Avsjalom; hij ging naar de koning, en strekte zich op zijn gezicht languit ter aarde voor de koning. Daarop kuste de koning Avsjalom.

כִּי־מִצְאָתִי חָזַן בְּעֵינָיִךְ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר עַבְדּוֹ [עַבְדֶּךָ]:

כג וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גִּשׁוּרָה וַיָּבֵא אֶת־אֲבִשְׁלוֹם יְרוּשָׁלָּם:

כד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יֹסֵב אֶל־בֵּיתוֹ וּפָנָי לֹא יִרְאֶה וַיֹּסֵב אֲבִשְׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ וּפָנָי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה:

כה וּכְאֲבִשְׁלוֹם לֹא־הָיָה אִישׁ־יָפֵה בְּכָל־יִשְׂרָאֵל לְהֵלֵל מֵאָדָּם מִפְּנֵי רַגְלוֹ וְעַד קַדְקֵדוֹ לֹא־הָיָה בּוֹ מוּם:

כו וּבְגָלְחוֹ אֶת־רֵאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמָיִם | לְיָמָיִם אֲשֶׁר יִגְלַח כִּי־כָבֵד עָלָיו וְגִלְחוֹ וְשָׁקֵל אֶת־שַׁעַר רֵאשׁוֹ מֵאֲתָמָיִם שְׁקָלִים בְּאָבֹן הַמֶּלֶךְ:

כז וַיִּוְלְדוּ לְאֲבִשְׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָנִים וּבַת אַחַת וַשְׁמָהּ תָמָר הִיא הֵיחָה אִשָּׁה יָפֵת מֵרָאָה:

כח וַיָּשֵׁב אֲבִשְׁלוֹם בִּירוּשָׁלַם שְׁנָתַיִם יָמִים וּפָנָי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה:

כט וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם אֶל־יוֹאָב לְשַׁלַּח אֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח עוֹד שְׁנִיָּת וְלֹא אָבָה לָבוֹא:

ל וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו רְאוּ חִלְקַת יוֹאָב אֶל־יָדָי וְלוֹשֵׁם שְׁעָרַיִם לָכֵן וְהוֹצֵאתִיהָ [וְהֵצִיתוּהָ] בְּאֵשׁ וַיִּצְתּוּ עַבְדֵי אֲבִשְׁלוֹם אֶת־הַחִלְקָה בְּאֵשׁ:

לא וַיָּקָם יוֹאָב וַיָּבֵא אֶל־אֲבִשְׁלוֹם הַבַּיִתָּה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה הֵצִיתוּ עַבְדֶּיךָ אֶת־הַחִלְקָה אֲשֶׁר־לִי בְּאֵשׁ:

לב וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל־יוֹאָב הִנֵּה שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ | לֵאמֹר בֵּא הִנֵּה וְאֲשַׁלַּחְהָ אִתְּךָ אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי מִגִּשׁוּר טוֹב לִי עַד אֲנִי־שָׁם וְעַתָּה אֲרָאָה פָּנָי הַמֶּלֶךְ וְאִם־יֵשְׁבֵי עוֹן וְהִמַּתְנִי:

לג וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיַּגִּד־לוֹ וַיִּקְרָא אֶל־אֲבִשְׁלוֹם וַיָּבֵא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל־אֲפָיו אֲרָצָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשַׁק הַמֶּלֶךְ לְאֲבִשְׁלוֹם:

שמואל ב, יג:לו — יד:כט, עם פרושים

Avsjalom vluchtte, en de jongeman die op de uitkijk stond keek goed en zag: kijk er kwam veel volk aan van de weg achter hem, aan de kant van het gebergte.

Avsjalom vluchtte, en de jongeman die op de uitkijk stond keek goed en zag: kijk er kwam veel volk aan van de weg achter hem, aan de kant van het gebergte.

Van de weg achter hem, dat volk dat waren de zonen van de koning, en de rest van het volk dat vluchtte kwam naar Jeroesjalajim, en de uitkijk zag hen aankomen van een weg die achter het gebergte aan de kant van het gebergte was

Van de weg achter hem, immers, de uitkijk keek naar de andere zijde van de weg dan waar zij gingen, en zij vluchtten over een zig-zagweg, en ze kwamen naar de stad via een weg achter de uitkijk.

En Avsjalom vluchtte, d.w.z. volgens dit gerucht dat de koning bezig was te weten te komen hoe het stond met de zonen van de koning, maakte hij zich er niet druk over om opdracht te geven Avsjalom et achtervolgen en te grijpen, en zo vluchtte hij.

Jonadav zei tot de koning: Kijk, daar komen de zonen van de koning, zoals uw knecht het had gezegd, zo is het ook.

Jonadav zei tot de koning: Kijk, daar komen de zonen van de koning, zoals uw knecht het had gezegd, zo is het ook.

Jonadav zei, de uitkijk zei hem: er komt volk aan, en hij zei tot de koning: de zonen van de koning komen.

Kijk, de zonen van de koning, het volk dat eraan komt, dat zijn de zonen van de koning, en dat is zoals knecht gezegd heeft, want alleen Amnon is dood.

Zodra hij klaar was met spreken, kijk daar kwamen de zonen van de koning, en ze begonnen te huilen, terwijl ook de koning en al zijn dienaren in een vreselijk gehuil losbarsten.

Zodra hij klaar was met spreken, kijk daar kwamen de zonen van de koning, en ze begonnen te huilen, terwijl ook de koning en al zijn dienaren in een vreselijk gehuil losbarsten.

Maar Avsjalom vluchtte, en hij ging naar Talmaj de zoon van Ammihoed, de koning van Gesjoer, en hij bedreef rouw over zijn zoon alle dagen.

Maar Avsjalom vluchtte, en hij ging naar Talmaj de zoon van Ammihoed, de koning van Gesjoer, en hij bedreef rouw over zijn zoon alle dagen

Naar Talmaj, dat was de vader van zijn moeder. En David *bedreef rouw*, hij rouwde om Amnon *zijn zoon alle dagen*, wanneer hij zich hem herinnerde daarna. En het waren drie jaren dat Avsjalom in Gesjoer was.

Naar Talmaj, want dat was de vader van zijn moeder. *Hij bedreef rouw*, de koning bedreef rouw over Amnon zijn zoon, alle dagen van

פרק יג לו וַיִּבְרַח אַבְשָׁלוֹם וַיֵּשֶׂא הַנְּעָר הַצֹּפֶה אֶת־עֵינָיו [עֵינָיו] וַיֵּרָא וְהִנֵּה עַם־רֹב הַלְּכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו מֵצַד הַהָר:

ת"י (לו) וַעֲרַק אַבְשָׁלוֹם וַזְּקַף עוֹלִימָא סְכוּאָה יַת עֵינֵיהִי וַחֲזָא וְהָא עִם סְגִי אֶתְנָן מֵאֹרַח מֵאַחֲזוֹרוּהִי מִסְטֵר טוֹרָא.

רד"ק (לו) מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו – זה העם היו בני המלך ושאר העם שנסו באו לירושלם והצופה רואה אותם באים מדרך שאחרי ההר מצד ההר ואמר הכנוי טרם הידיעה כמו ותראהו את הילד וזולתו.

מצודת דוד (לו) מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו – כי הצופה היה רואה אל מול הדרך שהלכו בה, והמה נסו בדרך עקלתון, ובאו לעיר מדרך אחורי הצופה.

מלבי"ם (לו) וַיִּבְרַח אַבְשָׁלוֹם רצה לומר על ידי השמועה הזאת שהיה המלך טרוד ומצפה לדעת את שלום בני המלך לא שם על לבו לשלוח לרדוף ולהשיג את אבשלום, ועל ידי כן ברח.

לה וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כְּדַבֵּר עֲבָדָךְ כִּן הָיָה:

ת"י (לה) וַאֲמַר יוֹנָדָב לְמַלְכָּא הָא בְנֵי מַלְכָּא אֶתוּ כְּפַתְגָמָא דְעֲבָדָךְ כִּן הָיָה.

רד"ק (לה) וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב – הצופה אמר לו כי עם בא והוא אמר למלך כי בני המלך באו.

מצודת דוד (לה) הִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ – העם הבא בני המלך המה, והיה אם כן כדבר עבדך, שאמנון לבדו מת.

לו וַיְהִי | כִּכְלֹתוֹ לְדַבֵּר וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ וַיֵּשֶׂא קוֹלָם וַיִּבְכוּ וַגַּם־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו בָּכוּ כְּכִי גְדוֹל מְאֹד:

ת"י (לו) וְהוּא כְּשִׁיעִיזִיתִיה לְמַלְלָא וְהָא בְנֵי מַלְכָּא אֶתוּ וַאֲרִימוּ קְלָהוֹן וַיִּבְכוּ וַאֲף מַלְכָּא וְכָל עֲבָדוּהִי בָכוּ כְּכִי סְגִיָּא לַחֲדָא.

לו וַאֲבָשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל־תַּלְמִי בֶן־עַמִּיחֹר [עַמִּיחֹר] מֶלֶךְ דְּגִשׁוֹר וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ כָּל־הַיָּמִים:

ת"י (לו) וַאֲבָשָׁלוֹם עָרַק וַאֲזַל לוֹת תַּלְמִי בֶר עַמִּיחֹר מַלְכָּא דְּגִשׁוֹר וַאֲתַאבֵּל עַל בְּרִיָּה כָּל יוֹמָא.

רד"ק (לו) אֵל תַּלְמִי – שהיה אבי אמו. ויתאבל דוד – היה מתאבל על אמנון בנו כל הימים שזוכר אחר כן והם שלש שנים שהיה אבשלום בגשור.

מצודת דוד (לו) אֵל תַּלְמִי – כי הוא היה אבי אמו.

zijn leven.

En Avsjalom vluchtte etc., En Avsjalom vluchtte, de uitleg van Abravanel: in het begin vluchtte hij naar Talmaj, voorouder, en hij ging met hem mee, overal waar Talmaj ging, maar vanwege het feit dat David rouw bedreef *over zijn zoon alle dagen*, die tot drie jaar opliepen, werd Avsjalom bang dat iemand achter hem aan gezonden werd en dat hij onderweg gepakt zou worden, en daarom vluchtte hij en ging hij naar Gesjoer, waar hij zich in de stad met een muur, poorten en grendels, opsloot.

Maar Avsjalom vluchtte, en hij ging naar Gesjoer, en hij was daar drie jaren.

Maar Avsjalom vluchtte, en hij ging naar Gesjoer, en hij was daar drie jaren.

Maar Avsjalom vluchtte etc. Eerst zegt de Schrift dat hij van zijn plaats vluchtte, en daarna zegt ze dat hij naar Talmaj ging, en nu komt de mededeling dat hij daar gedurende drie jaren verbleef.

Toen verlangde [de ziel van] koning David ernaar om naar Avsjalom uit te gaan; want hij had zich getroost over Amnon, dat hij dood was.²

De ziel van koning David verlangde ernaar om naar Avsjalom te gaan, omdat hij zich getroost had over Amnon dat hij dood was.

En David verlangde. Dit is een ingekort vers, [lees]: *En de ziel van David verlangde.* Zo ook targoem Jonathan: “en de ziel van koning David verlangde,” zoals *mijn ziel verlangt, pijnigt zich af*, een uitdrukking van verlangen. *Want hij had zich getroost over Amnon*, hij ontving troostwoorden.

En David verlangde. De verklaring hiervan is als zijn targoem: “de ziel van koning David verlangde ernaar om naar Avsjalom te gaan, d.w.z. zijn ziel om uit te trekken, vanwege Avsjalom, uit zijn grote verlangen naar hem, vergelijkbaar met *mijn ziel ontvlood mij toen hij sprak*. En de wijze Avraham ibn Ezra legt uit ‘de vrouw van David verlangde,’ dat is een overgankelijk werkwoord, om zo te zeggen: zijn vrouw, de moeder van Avsjalom, verzocht David ten eerste dat David zou verlangen naar Avsjalom met het verlangen dat uitging naar hem sinds zijn jeugd om wille van hem, en dit is wat de Schrift bedoelt met *uit te gaan naar Avsjalom*.

En David verlangde. De ziel van David verlangde om uit te gaan, vanwege Avsjalom, dat is een uitdrukking van verlangen en begeerte naar een zaak. zoals: *mijn ziel verlangt naar Uw redding. Want hij had zich getroost*, ook al bedreef hij rouw over hem alle dagen. Van alle kanten ontving hij troostwoorden, omdat hij gestorven was, en hij was ertoe veroordeeld om troostwoorden over de doden te ontvangen.

Hoe zit het met *דוד ותכל דוד*, want het is toch taalkundig vreemd om uit te leggen.

En David verlangde. De Efodi³ legt uit, dat de drie eerste jaren, dat

ויתאבל – המלך התאבל על אמנון בנו, כל ימי חייו.

מלבי"ם (לז-לח) ואבשלום ברח וכו' **ואבשלום ברח** – פ"י מהר"א¹ תחלה ברח אל תלמי זקנו, והיה הולך עמו בכל אשר התהלך תלמי, אבל על ידי שדוד התאבל על בנו כל הימים האלה שהם השלש שנים, ירא אבשלום פן ישלח אחריו וישיגהו בדרכו, ולכן ברח וילך גשור, נסגר בעיר חומה דלתים ובריה.

לח ו**אבשלום ברח** ו**ילך גשור** ו**יהי שם שלש שנים**:

ת"י (לח) ו**אבשלום ערק** ו**אזל לגשור** ו**היה תמן תלת שנים**.

מצודת דוד (לח) ואבשלום ברח וגו' – מתחלה אמר שברח ממקומו ואחר זה אמר שהלך אל תלמי ועתה בא לומר ששהה שם שלש שנים.

לט ו**תכל דוד** ה**מלך** ל**צאת אל-אבשלום** כ**י-נחם על-אמנון כ**י-מת:

ת"י (לט) ו**חמידת נפשא** ד**דוד** מ**לכא** ל**מפק על** א**בשלום** א**רי** א**תנחם על אמנון ארי** מית.

רש"י (לט) ותכל דוד. הרי זה מקרא קצר, ותכל נפש דוד; וכן תרגם יונתן: וחמידת נפשא דדוד, כמו (תהלים פד:ג): **נכספה וגם כלתה נפשי**, לשון תאוה: **כי נחם על אמנון**. קבל תנחומין:

רד"ק (לט) ותכל דוד – פירושו כתרגומו וחמידת נפשא דדוד מלכא למיפק על אבשלום ר"ל אותה נפשו לצאת בעבור אבשלום מרוב תאוותו לו על דרך (שיר השירים ה:ו) **נפשי יצאה בדברו** והחכם רבי אברהם ב"ע פירש **ותכל** אשת דוד והוא פועל יוצא כל' אשתו אם אבשלום בקשה דוד מאד עד שהתאוה דוד אל אבשלום התאוה שיצא אחריו אחד מנעריו בעבורו וזהו שאמר **לצאת אל אבשלום**.

מצודת דוד (לט) ותכל דוד – כלתה נפש דוד לצאת בעבור אבשלום, והוא ענין תאוה וחשק אל הדבר, כמו: (תהלים קיט:פא) **כלתה לתשועתך נפשי**. **כי נחם** – אף שהתאבל עליו כל הימים, מכל מקום קבל עליו תנחומין מה, כי מת הוא, ונגזר לקבל תנחומין על המתים (סוף מסכת סופרים, בראשית רבה פד:כא).

מלבי"ם השאלות: מ"ש ותכל דוד, הוא זר בלשון כמבואר.

מלבי"ם (לט) ותכל דוד פ"י האפודי, ששלש שנים

1 מורנו הרב יצחק אברבנאל, onze leermeester, de rabbijn Jitschak Abravanel.

2 De juiste vertaling van dit lastige vers luidt mogelijkwijs: *Dit bracht David, de koning, ertoe om tegen Avsjalom uit te trekken, want hij had er nog steeds veel verdriet over dat Amnon dood was*. De hier gekozen vvertaling klopt niet op de verschillende commentaren.

3 Profiat Duran (יצחק בן משה הלוי (פרופייט דוראן), c. 1350 – c. 1415, Hebreeuwse naam האפודי), wel genoemd vanwege zijn twee grammatica's die hij אפודי noemde.

David treurde om zijn zoon, David voortdurend wilde uittrekken naar Avsjalom, d.w.z. uittrekken ten strijde, om hem weg te halen uit Gesjoer en zich op hem te wreken. Maar nu maakt zijn vrouw of Tamar daar een einde aan, zij houdt David tegen (van de wortel (כלא), is een overgankelijk werkwoord (zij hield David tegen en belemmerde hem) van uit te trekken naar Avsjalom en hem terug te brengen en te doden. Want ze zag *dat hij getroost was over Amnon*, ze vond de kracht om David ervan te weerhouden om hem nog te achtervolgen.

En Joav, de zoon van Tseroeja, begreep dat het hart van de koning uitging naar Avsjalom.⁵

En Joav, de zoon van Tseroeja, begreep dat het hart van de koning uitging naar Avsjalom.

En Joav begreep, hij herkende in zijn woorden, maar hij vreesde het hem hardop te zeggen als verklaring, en daarom zond hij hem de zaak door middel van een oude vrouw en verdraaiing van woorden.

En Joav begreep, hij herkende bij de koning dat zijn hart goedgezind was t.o.v. Avsjalom.

Nadat Joav begreep dat het hart van de koning goedgezind was t.o.v. Avsjalom [naar het inzicht van de verklaarders], waar zocht hij dat niet bij zichzelf.

En Joav begreep; ook al zag hij ervan af om hem te achtervolgen, Joav begreep dat *het hart van de koning tegen Avsjalom gericht was*, d.w.z. dat hij wrok en haat tegen hem voelde; daarom kon zijn hart niet garanderen zelf naar hem te zoeken om zijnentwil, en het was nodig om een list te gebruiken, zodat hij zich dat te binnen zou brengen.

En Joav zond een bode naar Tekoa, en hij haalde vandaar een wijze vrouw, en hij sprak tot haar: Gedraag je als een rouwende en trek rouwkleding aan, en zalf je niet met olie, gedraag je als een vrouw die al vele dagen rouw bedrijft over een overledene.

En Joav zond een bode naar Tekoa, en hij haalde vandaar een wijze vrouw, en hij sprak tot haar: Gedraag je als een rouwende en trek rouwkleding aan, en zalf je niet met olie, gedraag je als een vrouw die al vele dagen rouw bedrijft over een overledene;

En Joav zond naar Tekoa, onze rabbijnen zeggen, omdat daar olijfolie gevonden wordt, wordt daar ook wijsheid gevonden.⁶

En Joav zond naar Tekoa, onze rabbijnen, hun aandenken strekke tot zegen, zeiden, waarin is Tekoa anders? Rabbi Jonathan zei: onder degenen die gewend zijn aan olie wordt wijsheid gevonden,⁶ en deze stad was rijk aan olijfbomen, en daarom zegt men: Tekoa is de belangrijkste bron voor olie, d.w.z. de meest uitmuntende stad op het punt van olie in het land Jisrael was Tekoa, en daarom noemt men haar: de eerste voor olie, net zoals de alef de eerste van de letters is. En deze stad lag in het deel van Asjer, over wie is gezegd: *hij baadt zijn voet*

הראשונים שהתאבל דוד על בנו רצה דוד תמיד לצאת אל אבשלום, רצה לומר לצאת למלחמה ולקחתו מגשור ולהנקם ממנו, ועתה מעכה אשתו או תמר, כלתה את דוד (מלשון כלא⁴), ותכל פועל יוצא, (היא כלאה ומנעה את דוד) מלצאת אל אבשלום להשיבו ולהמיתו, יען ראתה כי נחם על אמנון, מצאה חיל למנוע את דוד מלרדפו עוד.

פרק יד א וידע יואב בן צרויה כי לב המלך על אבשלום:

ת"י (א) וידע יואב בר צרויה ארי לבא דמלכא למפק על אבשלום.

רד"ק (א) וידע יואב – הכיר מתוך דבריו וירא מאמור לו בפירוש ושלח לו הדבר על ידי סבה וגלגול דברים.

מצודת דוד (א) וידע יואב – הכיר בהמלך אשר לבו טוב על אבשלום.

מלבי"ם השאלות: אחר שידע יואב שלב המלך טוב על אבשלום [לפי דעת המפרשים] למה לא בקש בעצמו.

מלבי"ם (א) וידע יואב הגם שכלא מלרדפו בכ"ז ידע יואב שעדיין לב המלך על אבשלום – רצה לומר שנוטר עליו איבה, ולכן לא ערב לבו לבקש בעצמו בעדו, והוצרך לתחבולה שזיכה.

ב וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבלי ואל תסוכלי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת:

ת"י (ב) וישלח יואב לתקוע ונסיב מתמן אתתא חכמתא ויאמר לה אתאבלי כען ולבושי כען לבושי אבליא ולא תשופין משחא ותהא כאתתא דגן יומין סגיאין מתאבליא על מתא.

רש"י (ב) וישלח יואב תקועה. אמרו רבותינו (מנחות פה ב): כי שמן זית מצוי שם, לכך חכמה מצויה שם:

רד"ק (ב) וישלח יואב תקועה – אמרו רבותינו ז"ל (מנחות פה ב) מאי שנא תקועה אמר רבי יונתן מתוך שרגילין בשמן חכמה מצויה בהם והיתה העיר ההיא רבת זיתי שמן וכן אמרו תקוע אלפא לשמן ר"ל העיר המשובחת בשמן בארץ ישראל היתה תקועה לפיכך קורא אותה אלפא לשמן כמו שהאל"ף ראש לאותיות והיתה העיר בחלקו של אשר דכתיב ביה

4 כלא, gevangen zetten, vastzetten, tegenhouden; כלה, voorbij zijn; כלה, beëindigen, vernietigen.

5 De juiste vertaling van dit vers is: *En Joav, de zoon van Tseroeja, begreep dat het hart van de koning tegen Avsjalom gericht was.*

6 Vgl. Misjna: Tekoa, מנחות 85ב: מתני' תקוע אלפא לשמן גמ' מאי שנא תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן. Gemara: *En Joav zond een bode naar Tekoa, en hij haalde vandaar een wijze vrouw*; wat is er anders aan Tekoa? Rabbi Yochanan zei: onder degenen die gewend zijn aan olijfolie wordt wijsheid gevonden. Merk op dat רד"ק in plaats van יוחנן de naam יונתן heeft gelezen.